

Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard
T.a.v. PFO Ruimte
Postbus 7059
3286 ZH KLAASWAAL

Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
	KT/2013/001	24 juni 2013
Onderwerp	Bijlagen	Behandeld door
Advies Windturbines	-	J. Groeneweg

Geachte leden van het PFO Ruimte,

De provincie Zuid Holland heeft in haar Structuurvisie op de Hoeksche Waard gebieden opgenomen voor plaatsing van windturbines. Aan de gemeenten is gevraagd om daarop te reageren.

In onderstaande advies komt een aantal aspecten aan de orde die spelen rond ruimtelijke kwaliteit bij de plaatsing van windturbines. Deze kunnen een rol spelen in de reactie van de gemeenten op de voorstellen voor plaatsing van molens van de provincie en bij de verdere uitwerking daarvan.

Dit advies is primair een advies over de inhoudelijke opzet van de stappen die gezet worden in het overleg met de provincie en in het onderlinge overleg van de gemeenten. Het behoeft nadere uitwerking in aansluiting op integrale procesdocumenten die door de gemeenten afzonderlijk of gezamenlijk rond dit traject worden ontwikkeld. De uitwerking is er op gericht om uiteindelijk gezamenlijk gedragen kaders te hebben voor toetsing van de ruimtelijke kwaliteit rond deze opgave. Het karakter van de Hoeksche Waard als Nationaal Landschap vereist deze bijzondere aandacht.

1. Biografie

“De besluitvorming over een onderwerp als windenergie moet niet aan de oppervlakte blijven maar echt wortelen in de gemeenschap en de omgeving. Daar kan het culturele en creatieve aspect goed bij werken (...)”

(verslag Windweekend 2 van de Wieringermeer)

Het beeld van het landschap en de omgeving heeft niet voor iedereen dezelfde waarde en betekenis. Om draagvlak voor de inpassing van windenergie in het landschap te creëren en de keuzes die daarvoor gemaakt worden begrijpbaar te maken is het van belang de betekenis van het landschap en de omgeving – waarom ziet het er zo uit, waarom wonen en werken mensen hier – zichtbaar te maken. Een ‘biografie’ beschrijft de cultuurhistorische

waarden en de sociaal economische ontwikkeling van het eiland. Windenergie is mogelijk een volgende stap in deze ontwikkeling. Het proces om tot plaatsing van windturbines te komen wordt zo in een maatschappelijke context geplaatst en is hiermee onderdeel van de ontwikkeling van het eiland.

Advies: ga op bezoek naar de gemeente Hollands Kroon in Noord-Holland, om geïnformeerd te worden over de aanpak van het Windplan Wieringermeer, een totaalplan voor herstructurering, opschaling en plaatsing van windturbines. De 'Windweekenden', culturele manifestaties rond de geschiedenis van de polder en windenergie – waren daar onderdeel van.

Stel een 'biografie' op voor de Hoeksche Waard en kijk wat voor bouwstenen dat oplevert voor betrokkenheid van omwonenden en anderen; organiseer culturele activiteiten rond de discussie over plaatsing van windmolens als deel van dat proces. De biografie bevat geen volledig nieuw onderzoek, maar wordt samengesteld uit bestaand cultuurhistorisch materiaal.

2. Informatie en inspiratie

In dit stadium van besluitvorming is het belangrijk om ze veel mogelijk informatie te bundelen over de locaties. Dit is essentieel om een goed geïnformeerde reactie te geven op de aanwijzing van de provincie of om het (maatschappelijk) debat te voeren over de plaatsing van de turbines. Mogelijk biedt het inzicht om tot nieuwe combinaties of wijzen van invulling van de aangewezen gebieden te komen. De informatie en inspiratie is opgebouwd uit verschillende onderwerpen:

2.1 Beleid

Voor zover dat nog niet is gebeurd is nu een inventarisatie van het beleid per gebied aan de orde, met naast de cultuurhistorische waarden de harde technische randvoorwaarden die gelden in de zones die specifiek zijn aangewezen voor windenergie. De status van de Hoeksche Waard als Nationaal Landschap is hier natuurlijk prominent in beeld. Het belang van deze inventarisatie is het ontsluiten en toegankelijk maken van alle informatie die reeds aanwezig is over de betreffende gebieden. Als vertrekpunt geldt de Structuurvisie en de kaarten die daarin zijn opgenomen, aangevuld met kaarten uit de provinciale Gebiedsprofielen, bestaand beleid vanuit cultuurhistorie en andere relevante beleidsstukken over windenergie.

Het doel is om randvoorwaarden voor plaatsing van de turbines inzichtelijk en toegankelijk maken per zone. Raadsleden, indieners en omwonenden kunnen zo snel toegang krijgen tot deze informatie.

Advies: Breng dit per gebied in kaart, als onderbouwing van de reactie naar de provincie.

2.2 Koppeling molens aan andere gebruik en programma's

Kunnen de hindercontouren van windturbines in de gebieden rondom de mastvoet een ander grondgebruik mogelijk of onmogelijk maken, zoals waterberging, natuur o.i.d.? Zijn er mogelijkheden om de onderhoudswegen te koppelen aan een nieuwe recreatieve routing

door het gebied? Kan gebruik van de voet of de mast (kleinschalig opslag; turbinehut) ander gebruik ondersteunen?

Daarbij spelen de volgende aspecten een rol:

- Omvang kavel;
- Positie van de entree, ingang en toegangsweg;
- Koppeling met het trafostation;
- Routing en inrichting onderhoudswegen;
- Afrastering in de vorm van hekken, boerenhagen of sloten.

2.3 Hergebruik

De discussie rond plaatsing van nieuwe turbines kan ook een impuls zijn voor hergebruik van bestaande turbines, routing, boomplaatsing en dergelijke, gekoppeld aan de beoogde locatie, door de beschrijving van (potentiële) landschappelijke kwaliteiten ter plekke. Het laat ook mogelijkheden zien voor combinaties met andere functies in het eiland, zoals fietsroutes of uitzichtpunten.

2.4 Herstructurering/opschaling

Als reactie op de aanwijzing van de provincie, of als aanzet naar een prioriteitstelling of volorde in de tijd spelen de volgende criteria nog een rol:

Voor zover aan de orde: wanneer is het eiland – of delen ervan – opgeruimd?

- Is er sprake van ruimtelijke eenheden in de historisch gegroeide structuur van de turbines?
- Wat zijn de meest in het oog lopende masten die weggaan? en wanneer?
- Toekomst: wat gebeurt er als de nieuwe masten over 20 jaar weg zijn? wat laat je achter?
- Hergebruik van turbines: na afschrijving voor andere doeleinden gebruiken?
- Zijn hiervoor voorbeelden elders in Nederland of het buitenland?

2.5 Wat kunnen de turbines visueel bieden? Is er sprake van hinder?

- een oriëntatiepunt vanaf het water (Haringvliet) of land?
- een nieuwe route?
- lichtflikkeringen
- geluid?

Advies: breng al deze aspecten in kaart. Breng ook de lokale plannen en initiatieven voor recreatie, woningbouw, bedrijfsuitbreiding e.d. in kaart en kijk of deze in combinatie met het bovenstaande – over korte of langere tijd - een meerwaarde voor de plek betekenen. Betrek dit bij de reactie op de structuurvisie door de provincie, i.r.t. bijvoorbeeld prioriteitstelling.

3. Ontwerpend onderzoek naar ruimtelijke inpassing van de turbines

In een later stadium, als de plannen concreter worden, is het voor de concrete plaatsbepaling binnen de aangewezen gebieden van belang om te weten op welk schaalniveau de molens een rol spelen. De belevingswaarde van een gebied is hierbij in

hoge mate bepalend. Hoe ervaart men de Hoeksche Waard op een bepaalde locatie, wat is de weidsheid, hoe ziet de horizon er uit, zijn er opgaande ruimtelijke elementen in de buurt? Is er sprake van een drukke omgeving (voorbeeld Westerse Polder grenzend aan A29) of maakt het landschap een verlaten indruk (locatie Hogezaandse Polder)? Wat is de impact op natuur en natuurbeleving? Dit wordt bekeken vanuit verschillende schaalniveaus die het eiland kent:

- Regionaal/ macro;
- Eilandniveau – structuur/omvang ruimtelijke eenheden; hoe verhouden de delen zich tot de structuur van het eiland;
- Lokaal/ meso, - landschapsstructuur, aanwezige bebouwing, agrarisch gebruik;
- Maaiveldniveau/micro – in de volgende stap wordt dit verder uitgewerkt.

Verder is het van belang te weten welke principes gehanteerd moeten worden om te komen tot richtlijnen voor een zo continue mogelijke (lijn)opstelling, ook in de tussenfasen van uitvoering waarin elke keer 1 of kleine hoeveelheden molens gerealiseerd worden. Hoe zorg je in de verschillende stappen in de uitvoering dat er een zo aantrekkelijk mogelijk beeld ontstaat? Dezelfde vraag geldt wanneer er minder molens geplaatst worden dan nu in is voorzien. Om te komen tot een zo continue mogelijke (lijn)opstellingen spelen de volgende elementen een rol:

Dynamiek bij plaatsing

Wanneer ervaar je een lijn of andere structuur ook daadwerkelijk zo en wat speelt daarbij een rol; welke delen zijn als eenheid te beschouwen?

- Afstand;
- Kromming;
- Snelheid beweging van waarnemer op de grond.

De algemene ervaring is dat een (gebogen) lijnopstelling of groepen van drie qua aanzicht het gunstigst uit de bus komen.

Verschijsing van de turbines

- De verhouding van het rotorblad ten opzichte van de mast;
- Masthoogten en maximale hoogten (mast + rotorbladen);
- Mast - kleur/materiaal / omvang /vorm;
- Draairichting;
- Onderscheid in typen windturbines (vorm van de gondel, het rotorblad en de mast);
- Technische randvoorwaarden.

Verknoping met de plek

Wat is het effect en consequenties van de plaatsing/opschaling van turbines in verschillende landschappelijke situaties, zoals plaatsing van een turbine langs een weg, dijk, lint. Wat is de impact van de positie van de voet van de turbine op maaiveld en op welke wijze verknop je ze met het landschap? Zijn het 'aliens' of mogen ze erbij horen? Naast de plaatsing van de

turbines gaat het hier ook om de windturbinegelieerde voorzieningen zoals een trafostations e.d.

Om te komen tot ontwerpuitgangspunten voor plaatsing en vormgeving van de mastvoet en windturbinegelieerde voorzieningen wordt onderzocht wat de relatie is tot verschillende typologieën in het eiland. Dit zijn bijvoorbeeld de verkavelingstructuur, het watersysteem of de bebouwingstypologie van de erven.

Advies: Wanneer definitief is besloten tot plaatsing en de gebieden zijn vastgesteld, maak dan aan de hand van ontwerponderzoek een document dat op toegankelijke en dynamische wijze deze kwaliteiten vastlegt en gebruikt kan worden ter ondersteuning van indieners bij het plaatsen van turbines en voor toetsing van de ruimtelijke kwaliteit door de verantwoordelijke (gemeente)besturen.

Als u naar aanleiding van deze brief nog vragen heeft, dan kunt u contact opnemen met de heer J. Groeneweg, telefoonnummer 0186-697755 of kwaliteitsadviseur@sohw.org.

Hoogachtend,
Kwaliteitsteam Hoeksche Waard
namens deze,

ir. Miranda Reitsma
Kwaliteitsadviseur Hoeksche Waard

ing. Jaap Groeneweg
Secretaris Kwaliteitsteam